

نرمتنان ایران :

خلیج فارس و دریای عمان
دریای خزر ، آبهای داخلی ، فلات ایران

(شامل هشت پاها ، اسکوئید ها ، سپیاهها
حلزون ها ، دو کفه ای ها و سایر انواع
نرمتنان کشور)

گرد آورنده:

حسن محمدیان

نشر شب پره

سرشناسه : محمدیان، حسینیار، ۱۳۳۹ -

عنوان و نام پدیدآور : نرمتنان ایران: خلیج فارس، دریای عمان، دریای خزر، آبهای داخلی، فلات ایران (هشت پاهای اسکویدها، سپیاهای حلزونها...) / گردآورنده حسن محمدیان.

مشخصات نشر : تهران: شب پره، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۲۲۸ ص: مصور.

شابک : 978-600-5038-13-2

وضعیت فهرست : فیبا

نویسی

موضوع : نرمتنان -- ایران

رده بندی کنگره : QL۲۲۶ / الف ۳م ۱۳۹۰

رده بندی دیویی : ۵۹۴ / ۹۵۵

شماره کتابشناسی : ۸۴۵۲۰۵۲

ملی

نشر شب پره تهران صندوق پستی ۱۷۶۶۵/۱۱۱

مرکز پخش :

خیابان انقلاب، مقابل دانشگاه تهران، مرکز نشر سپهر ۶۶۴۰۱۶۲۵

نام کتاب: نرمتنان ایران

گردآورنده: حسن محمدیان

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۰

چاپ و صحافی : نشاط ۶۶۹۵۰۵۴۰

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۳۸-۱۳-۲

هر گونه استفاده علمی آزاد است

فهرست مطالب

پیشگفتار	۵
مقدمه	۷
تاریخچه مطالعات انجام شده	۹
تنوع زیستی نرم‌تنان ایران	۶۲
رده سرپایان (هشت پاها، اسکوئیدها و سپی‌ها یا ماهیان مرکب)	
..... Class Cephalopoda	۶۸
رده شکمپایان (حلزون‌ها) Class Gastropoda	۱۰۱
حلزون‌هایی که در آب‌های دریای خزر زندگی می‌کنند	۱۰۸
حلزون‌های خشکی، رودخانه‌ها، چشمه‌ها و تالاب‌های ایران	۱۱۶
حلزون‌های خلیج فارس و دریای عمان	۱۵۱
رده دوکفه‌ای‌ها (تبرپایان) Class Bivalvia	۱۷۹
دوکفه‌ای‌هایی که در آب‌های خزر زندگی می‌کنند	۱۸۴
دوکفه‌ای‌های رودخانه‌ها، چشمه‌ها و تالاب‌های ایران	۱۸۹
دوکفه‌ای‌های خلیج فارس و دریای عمان	۱۹۹

۲۱۰	 Class polyplacophora (بسیاره صدفان)
۲۱۴	 Class Scaphopoda رده ناوپایان
۲۲۱	 فهرست منابع
۲۲۶	 مقدمه انگلیسی

Chicoreus ramosus

صدف متلزون راموس در خلیج فارس
محل زندگی آن در بسترهای صخره ای و مرجانی است
تصویر: علی محترمی

بنام خدا

پیشگفتار

این کتاب در راستای کتب قبلی نگارنده با موضوع جانوران ایران مانند اسفنج ها ، مرجان ها ، شقایق ها ، عروس های دریایی و هیدرهای خلیج فارس و دریای عمان همچنین کتاب سخت پوستان ایران که به انواع بشماری در این منطقه اشاره دارد و کتاب غلافداران (اسیدی ها) و مهره داران ابتدائی (آمفیو کسومی های) ، کتاب خارپوستان (ستاره های دریایی) نوشته شده است . کتب مذکور منتشر و از طریق مرکز نشر سپهر در اختیار علاقمندان قرار گرفت .

مطالب کتاب حاضر از منابع بسیار پراکنده و مختلف ، اما معتبر فراهم آمده است . سازماندهی اطلاعات منابع طبیعی و تنوع زیستی کشور زمینه ساز بسیاری از فعالیت های علمی و اقتصادی است . در زمینه نرمتنان کشور مطالعات خوب اما پراکنده ای وجود داشت . نگارنده مجموعه ای از این اطلاعات را در یکجا جمع آوری نموده است تا علاقمندان و محققین بتوانند منبع مرجع معتبر و آسانی در اختیار داشته باشند . از خداوند متعال آرزوی سعادت و شادکامی شما را خواستارم
حسن محمدیان

مقدمه

بدون شک همه شما در طول زندگی با انواعی از صدف برخورد داشته اید . مشهورترین آن گوش ماهی های سفید رنگی است که در سواحل در یای خزر به فراوانی در سواحل دیده می شود . انواع مختلفی نیز در باغ ها ، چمنزار ها ، چشمه ها و حواشی رودخانه دیده می شود . صدف های دریایی جنوب نیز در منازل بسیاری از افراد به صورت زینتی نگهداری می شود . تعداد گونه های نرمتنان در کشور ایران بسیار زیاد است . آنها در محیط های بسیار متنوعی مانند کوه و دشت ، دریا ، باغچه ، قنات ها و حتی زیر زمین زندگی می کنند . شکل بدن آنان نیز متنوع می باشد . هشت پا و سپیای (ماهی مرکب) فرعون جزو بزرگترین و با هوشترین بی مهرگان ایران هستند . حلزون های بدون صدف خلیج فارس جزو زیباترین شاهکارهای نقاشی محسوب می شوند . صدف های رنگارنگ و متنوع حلزونی و دو کفه ای ها نیز این جشنواره با شکوه را شکل می دهند . دوکفه ای های مروارید ساز خلیج فارس از نظر اقتصادی بسیار مهم هستند . انواع مختلف نرمتنان در چرخه زندگی جانوران دریایی نقش بسیار مهمی ایفا می کنند . تعداد

بسیار کمی نیز به عنوان آفات درجه دوم و سوم شناخته می شوند . در مجموع زیبایی و تنوع این جانوران بسیار شگفت انگیز است . امیدوارم بتوانم گوشه ای از آن را در این کتاب ارائه دهم .

از نظر علم زیست شناسی نرم تنان ایران شامل چهار گروه یا رده مهم هستند : سر پایان (هشت پایان ، سپیها و اسکوئیدها) ، شکمپایان (حلزون ها) ، دو کفه ای ها (تبر پایان) ؛ کیتون ها و ناو پایان . با توجه به فعالیت های انجام شده در زمینه تنوع زیستی نرم تنان ایران می توان به آمار حداقل ۶۰۰ گونه به شرح ذیل اشاره نمود :

Octopuses:	6 species	هشت پاها
Cuttlefishes:	9 species	سپیها (ماهیان مرکب)
Squids:	1 species	اسکوئیدها
Gastropoda and Bivalvia:	577 species	شکمپایان و دوکفه ای ها
Chitons:	13 species	کیتون ها
Scaphopoda:	3 species	ناوپایان

در ابتدا به تاریخچه فعالیت های تحقیقاتی انجام گرفته در کشور اشاره کرده و سپس زیست شناسی و انواع حاضر در نقاط مختلف ایران را از نظر می گذرانیم .

تاریخچه مطالعات انجام شده

وجود هر دانشی به پیشینه و تاریخ شکل گیری آن وابستگی مشخصی دارد ؛ شناخت افراد تاثیر گذار در هر علمی از لوازم اولیه ورود به آن حوزه است ، بنابراین در این کتاب نیز توجه خاصی به بررسی اوراق تاریخی شناخت نرمتنان ایران شده است .
بررسی تاریخچه مطالعه بر روی نرمتنان ایران در چهار بخش تنظیم گردیده است :

تاریخچه مطالعات انجام شده بر روی :

- ۱ - حلزون ها و دو کفه ای های خلیج فارس و دریای عمان
- ۲- حلزون ها و دو کفه ای های آبهای داخلی و فلات ایران
- ۳- حلزون ها و دو کفه ای های دریای مازندران
- ۴- سرپایان خلیج فارس و دریای عمان

تاریخچه مطالعات انجام شده بر روی

حلزون ها و دو گونه ای های خلیج فارس و دریای عمان

حدود ۱۵۰ سال پیش ، فرخ خان امین الملک از طرف ناصرالدین شاه قاجار قراردادی با ویلاماریا نماینده دولت ایتالیا (ساردینیا) امضاء کرد که به تشکیل و اعزام هیئتی سیاسی علمی به دربار ایران منجر شد . فلیپو د فلیپی (Filippo De Filippi) ، طبیعیدان ایتالیایی و سرپرست علمی این هیئت ، به همراه سه دانشمند دیگر به تهران آمد . یکی از این دانشمندان بنام مارکز جیاکامو دوریه Marquis Giacomo Doria طبیعیدان ایتالیایی بود که از طریق شیراز به بندر عباس و جزیره هرمز رفت و تعدادی از صدف های نرمتان آن منطقه را با خود به ایتالیا برد . صدف ها توسط ایسل Isseel شناسایی گردید که فهرستی از ۱۷ گونه به دست آمد . برخی از این صدف ها عبارتند از :

از جزیره هرمز :

Turbo coronatus
Nerita albicilla

از بندر عباس :

Umbonium vestirrium
Nerita polita